

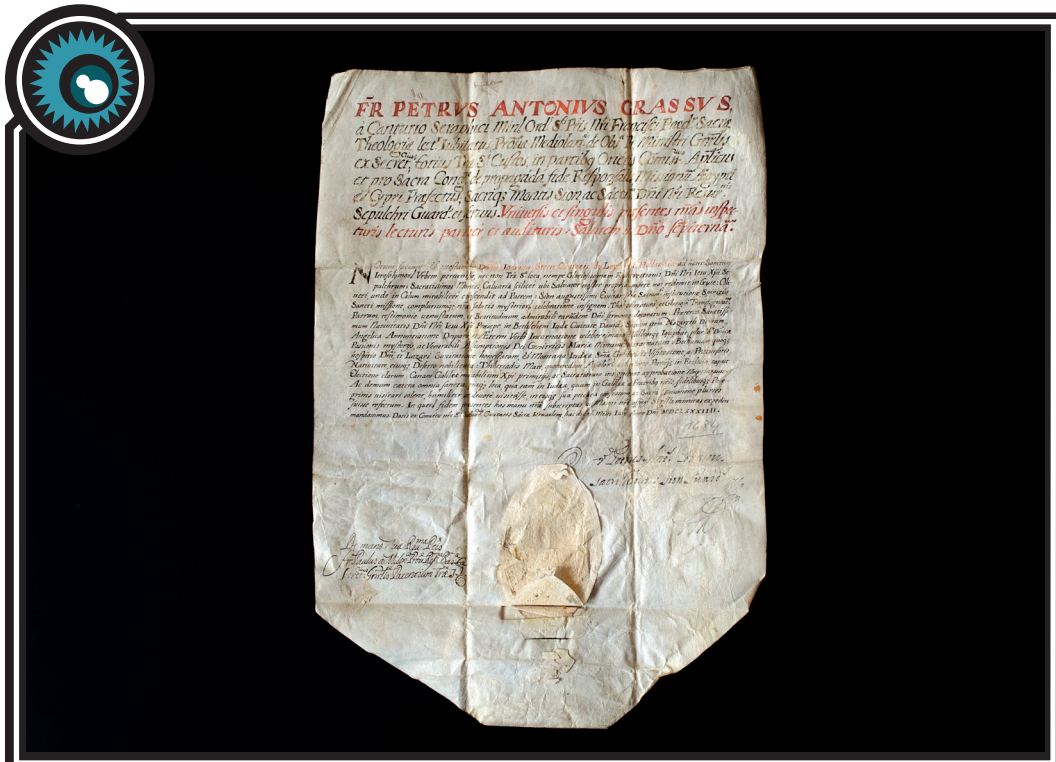
Pelgrimsbrief aan Johannes Steen Begijnhofmuseum

Een zekere Johannes Steen uit Leiden maakt in het jaar 1684 een verre, niet altijd ongevaarlijke pelgrimsreis naar Jeruzalem en het Heilig Land. In vogelvlucht is de afstand ruim 3.300 kilometer, en wandelend uit onze streken tweemaal zo ver als Santiago de Compostela en driemaal zo ver als Rome! Het kost ook de nodige tijd: een jaar te voet, en over zee zou het niet veel sneller gaan. Bovendien is de weg erheen uiterst riskant, niet alleen door natuurlijke hindernissen, maar ook vanwege rovers, ziekten, oorlogen...

Ter bevestiging van de bijzondere onderneming is deze pelgrimsbrief, gegeven door Frater Petrus Antonius Grassus, bewaarder van de Heilige Berg van Sion en van het Heilig Graf, in het Convent van de Heilige Verlosser te Jeruzalem. De brief draagt het zegel van het convent en is geacteerd door Frater Paulus a Milonico.

De brief maakt een hele reis, van Jeruzalem naar Leiden, om uiteindelijk in het Turnhoutse Begijnhof te belanden, samen met een schaalmodel van de Heilig Grafkerk. We hebben geen aanwijzing wanneer beide in Turnhout aangekomen zijn, of wie ze aan wie heeft doorgegeven.

De pelgrimsbrief is van perkament en heeft de vorm van een vaan met de tip naar beneden, en onderaan een gestempelde reliëfzegel. De afmeting is een weinig groter dan het nu algemeen gebruikte A4-formaat. De brief is duidelijk opgeplooid geweest, er zijn twee verticale en drie horizontale plooien. Of anders uitgedrukt, het moet er ooit hebben uitgezien als een pakje leder van circa acht bij acht centimeter, en ongeveer anderhalve centimeter dik. Dit is een handige afmeting om het perkament - al dan niet opgeborgen in het schaalmodel - te vervoeren.

In de vroegmoderne periode hebben de franciscaanse broeders van Jeruzalem een bijzondere opdracht. Zij dienen de pelgrims met alle "caritas" te ontvangen en te verzorgen, "sicut continuo et ab antiquis diebus in praxi fuit", of: zoals van oudsher gebruikelijk is. De broeders moeten de pelgrims een onderkomen toewijzen en hen als dienaren van al het nodige voorzien, met de nederigheid die franciscanen past.

Er is geen enkel winstbejag toegestaan bij het aanbieden van kronen, kruisen, rozenkransen en kerkdiensten of wat dan ook. De gardiaan dient voorbeeldige broeders aan te duiden om de pelgrims te leiden en te vergezellen bij het bezoek aan de heilige plaatsen. Die broeders moeten afkomstig zijn uit hetzelfde land als de pelgrim - hij weze "Italus, Hispanus, Gallus" - en hen de nodige geestelijke bijstand en troost bieden.

De brief is opgesteld op naam van Johannes Steen. Ook al blijft het een hypothese en onbevestigd, dan is het toch wel bijzonder interessant om te vermoeden dat onze pelgrim mogelijk de zoon van de gelijknamige en bekende kunstschilder is.

Is deze pelgrimsbrief uniek? De formulering is zowat een standaardtekst. Maar uitgebreide opzoekingen leveren geen enkel spoor op van enige andere bewaarde pelgrimsbrieven. Onze pelgrimsbrief mag minstens als zeer zeldzaam beschouwd worden, mogelijk zelfs een unicum. Het is ongetwijfeld ook een 'juweel', en bovendien een object dat een bijzondere spirituele boodschap in zich draagt.

Tekst: Jef Van den Bergh

Foto: Bram Luyts

Archief & Musea Turnhout

Gegevens:

- Afmetingen: 22,5 (B) x 33 cm (H)

Inventaris:

- Inventarisnummer: B0064.3-3
In 2007 is het de maquette van de Heilig Grafkerk (B0064.1-3) in een objectfiche beschreven.
Begijnhofmuseum Turnhout, Begijnhof 56 - 2300 Turnhout

Meer info:

- Op de website <http://www.vriendenbegijnhof.be> staat een uitgebreid artikel over deze pelgrimsbrief (tabblad 'Artikels' onder nummer 3.2.).

Het object van de maand is een initiatief van Archief & Musea Turnhout. De objectfiche van dit of van een ander object kan steeds geraadpleegd worden op onze websites (doorklikken naar Object in de kijker).

Archief & Musea Turnhout • Druivenstraat 18 • B-2300 Turnhout

Tel: +32 14 44 33 98 • www.archiefenmuseaturnhout.be

v.u.: Paul Van Miert, Campus Blairon 200, B-2300 Turnhout